

v^o 11

offen. 4 17.

- 1) Pfaffrad, C.
- 2) Carpizow, B.

N. VI. 49.

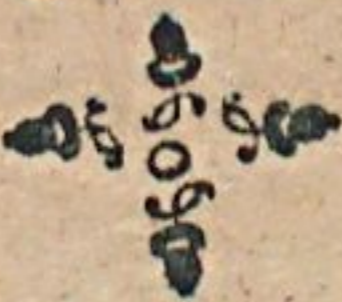
7
I. N. J. A.
INTRODUCTIONIS AD LOCOS
Theolog. B. Chemnitii,
DISPUTATIO VI.

Ex quâ
De
SACRO-SANCTA
TRINITATE,

Præside
JOH-BENEDICTO CARPZOVV
SS. Theol. Licentiato, Profefs. Publico, & ad
D. Thomæ Ecclesiæ;

Respondente
M. THEOPHILO COLERO,
ad D. Nicol. Concionat. Sabbath.

V. Apr. M. D C. III.
disputabitur.

LIPSIÆ, STANNO HÖNIANO.

INTRODUCTIONS AD LOCOS
Theolog. B. Chemnitz
DISPUTATIO VI.

SACRO-SANCTA

TRINITATE

JOH-BENEDICTO CARPZOVY

22. Theol. Lipsiensi, Publico Professore

in Theologia

disputatio

M. THEOPHIL. COLLERO

M.D. Anni 1688

Lipsiensi

in Theologia

disputatio

de

TRINITATE

93.
CAP. II.

De

Testimoniis & Fundamentis
hujus Articuli.

Disp. VI.
Respondente
M. Theophi-
lo Colero,
Concionat.
Sabbathico.

I. *Mysterium SS. Trinitatis longè supra om-
nem creaturarum captum positum est. Chemn.*

pag. 79.

§. 1. **R**atio enim non ignorat modò hoc mysterium, sed nec etiam comprehendere istud potest, etiamsi de illo ex revelatione audiat. Tota ergò ad mysterium hoc cœcutit, & nec possibilitas ejus ex ratione cognosci potest. V. Gerbard. in Exges. de Trinit. §. 23. seqq. D. Klotz. Disp. VI. Theol. natur. p. 374. ad 387.

§. 2. Ac proinde nec oppugnari nec probari ex ratione hoc mysterium potest. Quod enim ratio ignorat, de illo iudicium sibi sumere neque debet neque potest, multo minus id negare.

§. 3. Quærenda ergò sunt testimonia divinæ patefactionis; illaque non tam numeranda quàm ponderanda, ut tuto illis acquiescere conscientia possit in mysterio hoc semper & omni tempore omnibus ad salutem necessario. Quicumque enim vult salvus esse, ante omnia opus est, ut teneat catholicam fidem, qua hæc est, ut unum Deum in Trinitate & Trinitatem in Unitate veneremur, prout Athanasiani Symboli Initium absq; crudelitatis nota, ei ab Arminianis hodiè inuri solita, istam necessitatem exponit.

II. *Uti mysterium hoc revelatum est ab initio Ecclesiæ, ita etiam creditum fuit à tota Ecclesia inde usque ab initio. Chemn. pag. 80.*

§. 1. Non enim novum commentum est Nicenæ Synodi, sed perpetuò in Ecclesia, doctrina illa sonuit.

§. 2. Unde Veteres magnâ diligentia testimonia de Trinitate

A

tate

tate ex Veteri Testamento collegerunt, non ostentationis gratiâ, sed ut contra hæreticos ostenderent, Deum semper ab initio ita se patefecisse, & Ecclesiam omnibus temporibus Deum ita agnovisse, invocâsse & celebrâsse. In *ambobus Testamentis Trinitas prædicatur* scribit Hieron. ad Damascen. in Epist. quæ est CXLII. fol 1181.

§. 3. Ut ut verò *testimonia Nov. Test.* clariora & evidentiora sint, & etiam talia nobis esse nō immeritò videantur, quàm V. T. dicta; quia nunc Canonem habemus perfectum, nec Deus apparitionibus & sermone ampliùs de dogmatibus fidei ad nos loqui vult, sicut in Vet. Testam. & ita obscurius dicta aliâ revelationis specie collustrare: tamen ipsi *objecto Oredito* nihil inde decedit, quod non minùs in V. Testam. olim, ac hodiè in Nov. Test. p. à simplicitate ac fide apprehensum fuit, sed unum idemque *adequatum fidei objectum* est creditum in V. ac N. T.

§. 4. Nihilominus in *receptis iudicis* Christianæ seu *Ordine Catecheseos*, maximè perspicua, firma & propria testimonia, qualia Nov. Test. suppeditat *primò* loco præmittenda sunt & *post eâ* demum alia ex Vet. Testam. utiliter addi debent, quæ per illa tanquam clariora & lucidiora illustrentur, quod notavit & ex *Chemnitio* probavit Gerb. in *Exeg. de Trinit.* §. 74.

III. Testimonia de Trinitate ex Nov. T. suppeditat [1.] *Revelatio trium personarum in Baptismo Christi facta, Matth. III, 16. 17. Marc. I, 10. 11. Luc. III, 22. Job. I, 32. Chemn. p. 79.*

§. 1. Admirabilem non minus quàm claram ac perspicuam esse *Jeophavelæ* hanc, cui similis non extet in tota Scriptura, nemo inficiabitur. Sed & hoc nemo negare debet, *firmè & invictè* hinc SS. *Trinitatem* à nobis probari & propugnari posse, contra omnes, qui hoc mysterium non negant modò, sed etiam impugnant, id quod unanimi consensu fecerunt *Patres*, quod præprimis de *Epiphano, Basilio & Nazianzeno* manifestum est.

§. 2. Sic

§. 2. Sic autem inde argumentamur:

Prout sese verus & unus Deus revelavit, ita & est, & etiam credi debet:

Verus & unus Deus in tribus personis realiter invicem distinctis, sese revelavit:

E. Verus & unus Deus sunt tres personæ, realiter distinctæ, & etiam ita credi debet.

Majorem nemo inficiabitur, cum nitatur sine revelationis, & ut *Chemnitius* noster pag. 57. pie loquitur, de Deo non aliter sentiendum sit, quam sicut se nobis revelavit. *Minorem* impugnabunt fortè *Adversarii*, quam tamen ita firmiter damus probatam:

Pater, Filius & Spiritus S. in tribus realiter ad se invicem distinctis personis sese hic revelavit:

Pater, Filius & Spiritus S. sunt unus verus Deus:

E. Unus verus Deus in tribus realiter ad invicem distinctis personis sese revelavit.

Majorem & *Minorem* hujus Prosyllogismi nostri, ex visceribus textus ostendimus ac probamus. Et quidem quantum ad *Majorem* attinet, quod scil. Pater, Filius & Spiritus S. in tribus personis realiter ad invicem distinctis sese revelaverit, pro robore ei conciliando firmamus hoc argumentum:

Quæ nomina ultimum subsistendi actum naturæ intelligentis completè & incommunicabiliter habent, illa sunt tres personæ realiter ad invicem distinctæ:

Pater, Filius & Spiritus S. ultimum actum subsistendi naturæ intelligentis completè & incommunicabiliter habent. Deprehenditur hoc (1.) in *Patre*, qui hoc nomine implicitè, dum de se enunciat, quòd habeat *Filium*, indicatur: peculiari *symbolo* voce scil. audibili præsentatur: & ab *operatione* etiam distinctâ, missione scil. *Filii*, commendatur. (2.) In *Filio*, qui itidem nomine relativo, *assumtâ carne*, & *susceptione* Baptismi distinguitur, & (3.) in *Spiritu S.* qui nomine *Spiritus* peculiariter ei tributo, quia *Spiraculum Jehovæ*, *Psal XXXIII, 6. Es. XI, 8. 2. Thess II, 8.* signatur: *symbolo* columbinus exhibetur: & *operatione*, *requiescentia* super *Christum Job. I. 33.* notatur.

A 2

E. Pa.

E. Pater, Filius & Spiritus S. sunt tres realiter ad invicem distinctæ personæ.

Minorem verò *Prosyllogismi* nostri: Patrem scil. Filium & Spiritum S. esse unum verum Deum, ut fulciamus, ex parte opus non est, cum de *Patre* nemo est qui ambigat, & adversarii etiam *Spiritus S.* non tam divinitatem, quàm ejusdem personalitatem negent: Sed de *Filio* idem hóc invictò argumentò probamus:

Quicumque (1.) pro Messia declaratur (2.) Filius Dei Patris unigenitus, in quò fiducia debet poni, proclamatur, (3.) Spiritu S. baptisavit, ille est verus & unus Deus:

Christus stans in Jordane (1.) pro Messia declaratur, (2.) Filius Dei Patris unigenitus, in quò fiducia poni debet, proclamatur, (3.) Spiritu S. baptisavit:

E. Christus stans in Jordano est verus & unus Deus.

Hoc argumentum latius explicant ac vindicant *D. Jacob. Martini l. II. de trib. Elohim, cap. 22. pag. 399. seqq.* *B. Gerhard. in Exeg. de Trin. p. 75. seqq.*

I V. (2.) Testimonium quod SS. Trinitatis mysterium planum & perspicuum facit ac probat, est *Institutio* nostri *Baptismi*, *Matth. XXIX, 19.* *Marc. XVI, Chemn. p. 79.*

§. 1. Testimonii hujus tanta vis est, ut mallet etiam Satanas si posset, sub dubitationis aleam vocare, an sit genuina pars Scripturæ Sacræ? & *Georgius* quidem *Blandrata Saliensis professione Medicus in refutat. scripti Georgii Majoris lit. N. fol. 4.* supposititium hunc textum esse voluit, qui forsan è margine in textum irrepsisset aut ab *Athanasio* vafrè textui fuisset insertus. Sed gratulamur nobis de tanta hujus textus autoritate, ut ipsos *Blandrata socios* etiam pudeat hujus atrocissimi & impudentissimi commentis, quod *seriem & adamantinum vinculum textus*, totamque *antiquitatem puram* contra sese concitavit.

§. 2. Duo autem sunt, quæ ex hâc Baptismi nostri formula à Christo præscripta invictè probari possunt; *Primum* est Patris, Filii

Filii & Spiritus S. *Deitas; Alterum, Patris, Filii & Spiritus S. distincta personalitas.*

§. 3. *Patrem, Filium & Spiritum S. esse unum verum Deum, ita probamus:*

Quicumque Baptismum instituit, & in suo nomine eum administrare iussit, ille est verus Deus:

Pater, Filius & Spiritus Baptismum instituerunt, & in suo nomine administrare iusserunt:

E. Pater, Filius & Spiritus S. sunt verus & unus Deus.

Major solida & firma est. Ab ipso enim Christo Matth. XXI, 25. & Johanne Baptista Johan. I, 27. seqq. ostenditur, divinam auctoritatem ad institutionem Baptismi requiri, ut taceam; naturam Baptismi; qui est medium perveniendi in Dei gratiam, ita postulare, & impossibile esse, ut auctoritate divinâ careat is, qui ejusmodi quid instituit.

Minor est in textu. Nomen enim Patris, Filii & Spiritus S. quod hoc loco unitatem & æqualitatem Essentiæ ac proprietatum Essentialium in his personis significat, etiam involvit Dei consilium, jussum, institutum, item ejus invocationem, gratiosam operationem, remissionem peccatorum, donationem Spiritus S. &c. Sicuti id pluribus noster Gerhard. in Exeg. L. de Trin. §. 95. seqq. ostendit ac persequitur.

§. 4. *Patrem autem Filium & Spiritum S. esse tres realiter distinctas personas non minùs ex hac Baptismi formula manifestum est. Et quidem luculenter id probat Epiphanius lib. II. contra hæres. fol. 231. ex Articulis &&& in medio ad nomen Patris, Filii & Spiritus S. positis. Ita nos ex textu pro reali & distincta personalitate Patris, Filii & Spiritus S. argumentamur:*

Quicumque (1.) habent distincta nomina, (2.) articulis *δεϊκτικῶν* notantur (3.) tales actiones taliaque predicata participant, v. gr. mandare, invocari, recipere, &c. quæ propriè & verè non nisi personis distinctis tribui solent ac possunt, illi etiam realiter distinctæ sunt personæ:

Pater, Filius & Spiritus S. in textu nostro habent (1.) distincta nomina sc. Pater, Filius & Spiritus S. (2.) articulis δεϊκτικῶν notantur, εἰς τὸ ὄνομα & πατρός, καὶ & υἱὸς καὶ & ἀγίῳ πνεύματι & :

A 3

(3.) ha:

(3.) habent tales actiones & predicata, quæ non nisi distinctis personis tribui solent:

E. Pater, Filius & Spiritus S. sunt personæ etiam realiter distinctæ.

S. 5. Pulchra sunt Ignatii Patris antiquissimi verba, & digna, quorum hic recordemur. Ita autem ille in *Epistola ad Philippenses*: Non tres Patres, nec tres Filii, nec tres Paracliti, sed unus Pater, unus Filius & unus Spiritus S. Quare & Dominus mittens Apostolos ad docendam omnes gentes, præcepit illis, ut baptisarent in nomine Patris, Filii & Spiritus S. & de eis Τριώνυμον, non in unum Trinominem, & de eis τρεῖς ἐκκλησιαστικὰς, neq; in tres incarnatas, & de eis τρεῖς ὁμοτιμὰς, sed in tres ejusdem honoris. Unus enim est homo factus, neq; Pater, neq; Paraclitus, sed solus filius, non opinione, non φαντασίᾳ sed reverâ. Non minorem observantiam merentur Augustini verba, Patris ætate quidem, sed non judicii acuminis & eruditione inferioris, quando *lib. I. question. l. V. ad Orosum quest. 5.* ita testimonium nostrum exponit: Si Trinitas non esset (D E U S) nunquam Dominus noster Jesus Christus diceret discipulis suis, ite, baptisate omnes gentes in nomine Patris, Filii & Spiritus Sancti, &c. Liberiorem explicationem hujus testimonii, ejusque vindicias vid. apud D. Jac. Martini *l. II. de trib. Elabim. cap. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 223. seqq. ad 309.* Gravver. in *A. Conf. art. I. pag. 120. seqq.* Gerhard. *Exeg. de Trin. S. 85. ad 113.* Brochmand. in *art. de Trin. p. 116.*

V. (3.) Testimonium pro asserendo S. mysterio Trinitatis, est promissio Christi *Job. XIV. 16. 17. Chemn. p. 80.*

S. I. Sicut distincta in Deo sunt *Essentiæ unitas*, & Patris, Filii ac Spiritus S. *personalitas*: ita etiam distincta sunt scripturæ testimonia, quibus utrumque hoc asseritur & probatur. Et præsens testimonium quidem à Chemnitio citatum, distinctam Patris Filii & Spiritus S. *personalitatem* probat, eoque sine allegatur. Sic enim inde colligimus:

Mit-

Mittens, rogans, & missus sunt distinctæ personæ:

Pater, Filius, & Spiritus S. sunt mittens, rogans & missus:

E. Pater, Filius & Spiritus S. sunt distinctæ personæ.

§. 2. Præterea *part.* ἄλλος Spiritui S. applicata à nobis merito, attenditur. Sicut enim nomen ἄλλο aliud alterius naturæ ac Essentiæ proprium est, atque ejusmodi naturarum diversitas eo significari solet; ita contra ἄλλος alius, proprium personæ est, & distincta personalitas distinctæque personæ eò notari solent, id quòd perpetuus Scripturæ S. usus comprobat. Hinc Nazianzenus Epist. I. πρὸς Κληρονόμων πρὸς ἑξῆς fol. 312. edit. Basil. ἄλλο μὲν καὶ ἄλλο τὰ ἐξ ὧν Σωτὴρ, οὐκ ἄλλος καὶ ἄλλο, μὴ γένοιτο. Et Vincentius Lirinensis l. IV. adv. profan. vocum novit. In Trinitate alius atque alius, non aliud atque aliud. In Salvatore aliud atque aliud, non alius atque alius. Ut proinde Noetio merito imposuerit ignorantia hujus discriminis, sicuti Epiph. her 57. refert de illo. Consultatur de hoc textu D. Jac. Martini l. II. de trib. Eloq. cap 32. & 33. pag 312. seqq. ubi ab Objectionibus Smalcii eum vindicat. Item Gerb. in Exeg. de Trin. p. 103. seqq.

V I. Testimonia SS. Trinitatis & imprimis pluralitatis personarum, in Vet. Testam. ubique obvia sunt ac varia, & in quatuor classes commode dividi possunt, quarum (1.) contineat *Nominis* οὐκ ἄλλο significationem (2.) *Textus*, in quibus *de Deo Deus* loquitur (3.) *Ternam* nominis Dei repetitionem (4.) manifestam personarum in unitate Essentiæ distinctionem.

VII. In *Nomine plurali* οὐκ ἄλλο Deo attributo, certò ostenditur pluralitas personarum, Chemnit. pag. 81.

§. 1. Nomen οὐκ ἄλλο est plurale sicut terminatio ejus comprobatur, & non caret singulari, uti quidem Cajetanus sentit citatus à Six.

à Sixto Sen. Biblioth. l.V. ann. I. p. 411. sed omnino istum habet non quidem אלהים ut Lombardus l. 1. dist. 2. & Vasquez. in prim. part. Thom. disp. 108. c. 2. volunt, sed אלהים quod multoties in scriptura legitur, Job. IV. 9. 17. Ps. XII. 32. Hab. III. 3. &c. Hinc Aben Ezra in c. 1. Gen. rectè commentatur: Postquam invenimus אלהים scimus quod אלהים est pluralis numeri. Notandum autem de eo est, quod de Deo usurpatum, non habeat in aliis linguis terminum simplicem, qui ipsi respondeat.

§. 2. Non autem terminatione seu formatione vel flexione tantum, sed & significatione ac sensu plurale est nomen hoc, quando de Deo usurpatur, uti ex constructione ista liquet, quà conjungitur cum Verbo in singulari numero Gen. I. 14. II. 2. IV. 25. V. 1. 22. VI. 12. 22. VII. 16. IIX. 1. IX. 1. 6. 8. 12. 16. 17. 26. 27. XVII. 3. 7. 8. 9. 15. 18. 22. &c. & cum Pronomine in singulari numero אלהים קדושיו הוא Josue. XXIV. 19. $\text{אלהים חיים ומלך הוא}$ Jerem. X. 10. nunc verò cum Verbo in plurali numero flexo, ut Genes. XX. 13. XXXV. 7. 2. Sam VII. 23. Et sicut priore constructione unà cum pluralitate personarum unitas Essentia: ita posteriore explicatiùs personarum pluralitas significatur, & caute non ad ipsam Essentiam, sed personas pluralitas hæc refertur.

§. 3. Ipse Deus hunc pluralis numeri usum & significatum voce אלהים indicatum satis evidenter explicat Gen. I. 26. & c. III. 2. XI. 7. Es. VI. 8. ubi non tantum in priori loco ostendit, quà ratione אלהים distinctionem admittat, Ecce Adam vult esse quasi unus ex אלהים id est, personis divinis, sed in posterioribus etiam per Verbum Plurale FACIAMUS & Pronomen NOSTRAM pluralem significatum vocis אלהים exponit ac illustrat. V. Disput. B. Hopfneri de Nominibus Dei Aphor. VI. Can. V. D. Jac. Mart. l. I. de tribus Elohim, cap. 3. 4. 5. 6. pag. 5. seqq. B. Meisnerus in part. II. Philos. Sobria sect. 1. cap. 3. quest. 1. pag. 375. seqq. Crines. in disp. IV. Exercitat. part. I. pag. 45. seqq. Helvicus in Vindic. Loc. Vet. Test. pag. 30 seqq. B. Gerhard. de Trinit. §. III. seqq. Glass. in l. III. Phil. Sac. pag. 86. & in disput. I. $\chi\rho\rho\sigma\lambda\omicron\gamma$. Mosaic. quest. 2. D. Walther. in Spietileg. & in Spongia Mosaic. Orac. l. p. 1. & seqq.

IIX, Ubi-

VI. Ubicunque in Scripturâ *Deus* loquitur de Deo tanquam persona de personâ, ibi significantur tres personæ Divinitatis, *Chemn. p. 82.*

§. 1. Observatio hæc *Lutheri* est, quam tot verbis ex l. de ult. verbis Davidis, allegat *Chemnitius noster*, & ad textus citatos *Genes. XIX, 24. Ose. I, 7. Esai. LX, 19.* applicat. Manifesto enim hisce textibus pluralitas personarum insinuat, & nec nudum augens nomen alterum nomen יהוה est, quo pluviae aut salutis præstantia significetur; nec pro relativo, more Ebraeis familiari ponitur; quæ perversitas interpretationis non *Photinianorum modò*, sed & *Calvinianorum* nonnullorum est: Nulla enim profus ratione id contextus admittit, qui manifestè tum causam efficientem, nomine יהוה significatam insinuat, tum mittentem à misso distinguit. In Nov. Testam. parallela loca *Johan. V, 19. 2. Timoth. I, 18. Ec.* aperto huic sensui lumen fœnerantur, quod ab antiquissimis Patribus *Ireneo l. III, cap. 5. fol. 175. Justino in Dial. cum Tryph. fol. 215. & in Concilio Syrmensi, referente Socrate l. II. H. Ec. 25. fol. 257.* agnitum fuit.

§. 2. Duabus autem ita nominatis personis in Scriptura, simul tertiam personam, Spiritum S. significari, benè *Lutherus in Observatione suâ* porro annotavit. Nimirum ipsam Scripturam sacram, quæ talia refert, debemus Spiritui Sancto, qui elocutus est illam, juxta textus à *Chemnitio* allegatos. Sicut igitur in omnibus paginis Spiritu Sancti. apertissima vestigia deprehendimus & deveneramur, ita & meritò ejus, ceu tertiæ in Sacra Trinitate personæ piè ac devotè recordamur, quoties de Patre ac Filio legimus in Scriptura. V. D. *Jacob. Martini l. I. de trib. Elohim. à cap. 7. usque ad cap. XXV. pag. à 73. ad 280. B. Gerhard. in Exeg. de Trin. §. 152. seqq.*

VII. Terna etiam repetitio nominis Dei in una sententia, manifestum indicium & argumentum SS. Trinitatis est. *Chemn. p. 82.*

B

§. I. Tex-

§. 1. Textus, quos Chemnitius allegat, sunt *Psal. LXVII. 8. Esai. VI. 3. Num. VI, 23. Jerem. XXXIII. 22.* Plures ab aliis citari solent, V. Gerhard. *Tom. I. Loc. de Trinitat. §. 12. & in Tom. II. Dispp. disput. de Benedic. Ecclesiast. Num VI. §. 53. seqq. p. 1190. seq.*

§. 2. Non verò sine causa ac fundamento *Orthodoxi* hæc loca observârunt, quòd viderunt Spiritum S. non frustra ita attemperasse Stylum suum. Id quod unâ cum ipsis, Veneranda Antiquitas agnovit; Et in hanc usque horam, nullam assignare potuerunt causam Anti-Trinitarii ternæ repetitionis nominis Jehova in hisce sententiis. Etsi enim *Hebræis* non infrequens est vocum repetitio in sententia una eademque, uti observavit post alios *Glasius l. III. Philol. sac. pag. 14. seqq.* tamen ternæ repetitio vocis אלהים, הוה, *sanctus*, in allegatis locis, aliquid in recessu habet; & si nuda perfectio indicaretur, quærendum esset, cur nō septies repeteretur, cum & septenarius numerus vulgò pro perfectio habeatur numero. Consulatur *Dn D. Jac. Martin. l. II. de trib. Elohim. c. XXXV. XXXVI. XXXVII. XXXIX. & XXXIX. pag. 334. seq. Dn. D. Wilhelm. Lyserus in Disput. de Trisagio Angel. ib 17. seqq.*

II X. Manifesta tandem distinctio personarum in una Essentia divina insinuatur, ubi *mittens & missus, suscitans & suscitatus, gignens & genitus, Exaudiens, & is propter quem exaudire debet &c.* tot verbis significantur. *Chemn. p. 83.*

§. 1. Textus sunt *Exod. XXIII, 20. 21. Jerem. XXXII, 5. 9. XXXIII, 15. 16. Daniel. IX, 1. 9. Psal. II. 7. Psal. CX, 1. 3. 5.* qui omnes extra dubium de verò Deo enunciant & discrimen annotatum manifestè produnt.

§. 2. Et cum *Virtutibus ac potentiis Dei* ista enunciata non competant, ac de iisdem *mitti, gigni, suscitari, &c.* neutiquam enunciari queat; cum personarum hæc propria sint & maneat: Omnino personarum in una Dei Essentia discrimen omnibus illis textibus asseritur ac probatur.

§. §. Præ

§. 3. Præ cæteris autem meretur observationem textus ex Psal. XXXIII, 6. à Chemnitio pag. 83. citatus, qui tot verbis Sanctam Trinitatem, & Omnes tres personas enunciat. V. Gerhard. in Exeg. de Trinit. §. 127. & Dn. D. Wellerus part. I. Anti-Masson. p. 383. seqq. ad 394. Et Pater quidem significatur nomine ^{אב} quod hoc loco personaliter sumitur, expressè à Verbo & Spiritu oris ejus distinguitur: Filius voce ^{בן} quia est ^{λογος} Verbum non sui ipsius aut Spiritus S. sed solius Patris, hoc nomine aliàs etiam insignitus 1. Sam. III, 21. 2. Samuel. VII, 20. 1 Chron. XVII, 18. 19. & apud Chaldaum Paraphrastem: Spiritus Sanct. verò, nomine suo relativo proprio. Et si historia Creationis & parallela loca Johan. I. & Col. I. adjungantur, non potest non mens illustrata, adsentiri omni illi, quod de mysterio hoc SS. Trinitatis Ecclesia confitetur, quicquid sit de ejusdem impervestigabilitate.

CAP. III.

De

Certaminibus.

I. Ab initio Ecclesie articulus de SS. Trinitate suos habuit hostes, qui tanto mysterio derogarunt.

§. Ut enim cætera Satanae propudia Simonem Magum, Saturninianos &c. taceamus; dum Ebion & Cerinthus in primo seculo; Carpocrates, Artemon item & Byzantius in secundo, Filii divinitatem impugnarunt, quid eo aliud fecerunt, quam quod convulserint mysterium hoc? cum impossibile sit, ut negata divinitate Filii, integer maneat SS. Trinitatis articulus.

II. In tertio autem seculo exorti sunt, qui aperte SS. Trinitati contradixerunt, & discrimen rea-

B 2

le tri-

le trium personarum in una Dei Essentia, impugnaverunt. Chemn. p. 84.

§. 1. Fecit hoc Praxeas primùm in Africa, ut Augustinus testatur, deinde in Italia Roma, ut Tertullianus notavit. Hic circa annum Domini CC. ut Chemnitius numerat, id est, seculo secundo ad finem vergente & sub initium tertii seculi, in quod à plerisque etiam refertur, docuit, Unam esse personam Divinitatis, quæ tria haberet nomina, & nunc Pater, nunc Filius, nunc Spiritus S. appellaretur. Refutatus autem fuit à Tertulliano peculiari libro, in cujus cap. 2. f. 494. Edit. Franck. provocat ad Regulam, quæ ab initio Evangelii decurrerit, & unitatem in Trinitatem disposuerit, Patrem, Filium & Spiritum Sanctum.

§. 2. Sicut Coxtaneum, ita & οὐδ' ἴσθ' οὐκ habuit NOETUM (potius Anœtum, id est, stolidum, appellandum, uti ad nomen alludit Epiphanius contra her. l. 2. Tom. I. her. 57. fol. 216.) qui ante Epiphani tempus centum triginta plus minus annis existens, prorsus eundem esse Patrem, Filium & Spiritum Sanctum in carne natum & passum statuit, ut Augustinus heres. XXXVI. refert. Et à beatis Ecclesiæ presbyteris interrogatus & examinatus, primò quidem simulavit errorem, postea verò palàm confessus fuit ac dixit: Quid malè feci? unum Deum glorifico, unum novi & non alium præter ipsum, genitum, passum & mortuum. Tandem ex Ecclesia ejectus paulò post miserè periit, uti Epiphanius citatò loco refert, & ex Epiphanio Cent. III. Magdeb. Histor. c. XI. f. 291.

§. 3. Secutus hosce est Sabellius (unde ejus sectatores Praxeani & Noëtiani dicti fuerunt) Pentapolitanus Afer, qui ut Theodoret. l. 1. heret. fabul. fol. 971. Edit. Paris. fol. 971. refert, docuit, Patrem, Filium & Spiritum Sanctum esse unam hypostasim & unam personam, quæ tria habeat nomina, & eundem aliquando quidem vocari ut Patrem aliquando autem ut Filium, aliquando verò ut Spiritum S. Videatur Epiphanius qui heres. LXII. lib. II. Tom. I. fol. 230. edit. Basil. ita recitat: Docet hic (Sabellius) & qui ab ipso Sabelliani appellantur, eundem esse Patrem & eundem Filium & eundem Spiritum Sanctum: ut sint in una Essentia tres nomenclaturæ. Theodoret. l. alleg.

alleg. addit refutatum fuisse Sabellium à Dionysio Alexandrino, ex quò etiam de tempore, quò vixerit, judicari potest. V. Cent. III. *Histor. Magd. cap. XI fol. 294.*

§. 4. Et omnes hi, quia docuerunt ipsum Patrem descendisse in Virginem, ipsum ex ea natum, ipsum passum, inde *Patripassianorum* & *Theopaschitarum* nomen sortiti fuerunt, de quo *Epiphan. l. alleg. & Augustinus ad Quod vult Deum heres. XLI. videatur.*

§. 5. Proximè ad hos accessit *Paulus Samosatenus*, ita appellatus à *Samosata*, civitate celebri in ripis *Euphratis* in *Mesopotamia* *Syrie* sita, qui surrogatus in Episcopatum *Antiochenum*, Sabellii hæresin interpolavit, & insuper *Artemonis* hæresin revocavit, ut *Epiphan. heres. LXV. fol. 273.* refert, & ex illo *Centur. III. Magd. cap. 5. fol. 108.* Non autem tantùm personarum differentiam in Deo impugnavit, & docuit, in Deo semper esse ipsius Verbum & Spiritum ipsius, quomodo in hominis corde est proprium Verbum. *εἰς εἰν ὁ θεός, ἔχει πατὴρ ὁ πατήρ, καὶ υἱὸς ὁ υἱός, καὶ ἅγιον πνεῦμα τὸ ἅγιον πνεῦμα, ἀλλὰ εἰς θεός ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱὸς αὐτῶ ἐν αὐτῶ, ὡς λόγος ἐν ἀνθρώπῳ. Unus est Deus, nec Pater est Pater (id est, genuit Filium) nec Filius est Filius (id est, genitus à Patre) nec Spiritus S. est Spiritus S. (id est, procedit) sed Pater est unus Deus, & Filius ejus est in ipso, sicut Verbum in homine.* Sed etiam insuper ex Christo nudum hominem fecit, qui initium suum ex *Maria* sumserit, & ex perfectu quodam, divinitatem. Vid. *Epiphan. l. all. Philastrius in heres. cap. LXIV. p. 28. Augustin. heres. XLIV.* Et hoc est, quod noster *Chemnitius* ait, eum propriè & principaliter contra personam *Filii Dei* pugnásse.

III. Quamvis hæreses circa articulum de Trinitate paulatim sese confecerunt, tamen in superiori seculo, *Michael Servetus Hispanus* blasphemiam, quæ tertium seculum ita exercuerat, ex orco revocavit. *Chemn. p. 85.*

§. 1. In quarto quidem seculo, Photinus Episcopus Sirmiensis non Samosatani tantum errorem instauravit, quod Augustinus hæres. XLIV. illi tribuit; sed etiam Sabellii hæresin tenuit, uti Theodoretus l. 1. hæret. fabul. fol. 971. eidem id tribuit, utrumq; verò & Samosataniæ scilicet, & Sabellianismum Socrates l. II. Hist. Eccles. cap. 24. fol. 256. Verum ut Theodoretus l. II. hæret. fabul. f. 971. de suâ ætate, quæ in quintum seculum incidit, nobis refert, ne parvæ reliquæ quidem supermanserunt, sed omnia hæc portentata tenebris oblivionis tradita fuerunt, ita Deo singulariter de SS. Trinitatis mysterio providente ac disponente. Quicquid etiam in seqq. seculis Satanas molitus circa dogma hoc fuit, imprimis in seculo VII. XI. & XII. per Tritheitas, id vel in paucis saltem terminavit, vel in radice sua intercudit statim.

§. 2. Ast in seculo preced. XVI. Michaëlem Servetum, monachum hominis Satanas excitavit, qui antiquas blasphemias ex orco revocavit, & libros septem de erroribus Trinitatis circa tempus editæ Aug. Confess. 1531. scripsit, (non in Scholis Lutheranorum, quod quidem Bellarminus Tom. I. in præfat. Contr. 2. general. de CHRISTO fol. 58. per calumniam eructat, quam Gregor. de Valent. auget, dum Tom. I. fol. 145. Servetum Ubiquistarum Magistrum ac prodromum nominat; sed in Academiis Mahometicis in Numidia institutus,) in quibus omnem distinctionem personarum in Deo sustulit, & non nisi unam personam asseruit, quæ alio atque alio modo sese generi humano repræsenteret. Historiam Serveti prolixius recenset Chemnitius ex Calvino, qui integrum librum 1553. de Serveto scripsit. V. etiam lib. XI. totus, Catalog. hæreticor. Schlüsselburgii & Osiandri Centur. XVI. l. 2. cap. 21. pag. 204. seqq.

§. 3. Nactus Servetus socios, hinc inde sparsit horrenda sua dogmata, & foetus ejus adhuc in Polonia, Transylvaniæ & Lithuania adhuc superest, quem tristi vultu & non levi cordolio Ecclesia Christi contuetur in illis, qui hodiè Photiniani & Sociniani audiunt; Ac vel hoc nomine singultus etiam ducit profundos, quod Germani homines ad ista deliria se trahi fuerint passi, Johannes Sommerus Pirnensis, Johannes Volkelius Grimensis, Christophorus Ostor-

Ostorrodus Goslariensis, Valentinus Schmalcius Gotbarmus, & alii
quamplurimi omnes in eo consentientes, unam tantum Divinita-
tis esse personam.

LOCUS IV,

De

DEO PATRE.

I. *Pater* est prima persona Divinitatis non
genita neque procedens, sed quæ ab æterno ge-
nuit filium imaginem sui, creans, sustentans, con-
servans & gubernans universa, visibilia & invisi-
bilia, Angelos & homines, cum Filio & Spiritu
Sancto, mittens Filium Redemptorem & Spiritum
Sanct. Sanctificatorem. *Chemn. p. 107.*

§. Hæc descriptio omnia sufficienter habet, quæ de Deo
Patre sciri debent & possunt. Notatur (1.) singulare *Individuum*
in Essentia divina per se subsistens. (2.) additur *characteristica*
proprietas tam externa quam interna; & (3.) *beneficia*, quibus sese
peculiariter in Ecclesia revelavit, subjunguntur.

II. Patris vocabulum in hōc Locō sumitur
ὑποστατικῶς & *personaliter*, in relatione ad Filium,
& ratione operis ad intra, quia ab æterno gignit
Filium, quomodo sola prima persona est Pater.
Chemnit. pag. 103.

§. Aliàs quando in relatione ad *Creaturas* & ratione operum
ad extra nomen hoc spectatur, tunc *Essentialiter* sumitur, & toti
SS. Trinitati, omnibusque personis commune est; Sicut & in
Oratione Dominica nomen *Patris* & *essentialiter*, & etiam *persona-*
liter

liter accipi potest, prout vel ad totam Trinitatem in Invocatione respiciatur, vel ad beneficia cujusque personæ propria. Vid. Gerhard. Tom. I. de Deo patre §. 8. pag. 390. In Exeg. de Nat. & attr. Dei §. 102. Gravver. art. I. A. C. p. 100.

III. Est autem Pater prima persona Divinitatis, Chemn. l. all.

§. 1. Neque obstat Athanasii regula, à Chemnitio pag. 104. citata: *Nihil in Trinitate est prius aut posterius.* Non enim intelligitur hic *prioritas Essentialis*, de quâ Athanasius loquitur, quâ Deus refertur ad creaturas, quæ productæ sunt à Deo in tempore & sunt Deo posteriores; Omnium enim personarum hæc primitas est, & non tantum Pater, sed etiam Filius & Spiritus S. sunt Deus primus & novissimus, quia unum sunt Essentiâ, quæ in primam, secundam & tertiam Essentiam dividi non potest, Es. XLIII, 10. Sed *personalis*, quæ solius Patris est, & à modo habendi Essentiam in sinu deitatis, pendet, Vid. suprâ Loc. de Trin. cap. I. Theor. IV. §. 6.

§. 2. Non autem nudi ordinis tantum, sed & *Originis prioritatem*, primitas hæc Patris involvit. Videatur B. Gravver. artic. I. Aug. Confess. pag. 195. & Johan. de Rada Controvers. V. inter Thomam & Scotum, super I libr. Sent. part. I pag. 88. Pater enim à nullò habet essentiam suam, Filius verò eam per generationem, & Spiritus S. per processionem illam habet. Unde & Patres quidam, Patrem *αὐτὸ θεὸν* appellârunt, quia non tantum ipse Deus sit, sicut Filius & Spiritus S. sed etiam à se ipso Deus, de quo legi potest Gerh. T. I. L. Th. de Deo Patre & Filio §. 179. p. 537. in Exeg. L. de Persona & Offic. Christ. §. 67. pag. 1191. in Isagog. Disputat. XI, cap. V, §. 16. pag. 355. B. Meisner. part. II. Phil. Sobr. sect. 1, c. 2 q. 2. p. 284.

§. 3. Hæc tamen Origo absque ullâ temporis, vel naturæ, vel dignitatis prioritate est, & nullam dependentiam importat, cum illud propriè ab alio dependere dicatur, quod est effectum à suâ causâ productum, à quâ essentialiter distinguitur, qualiter Filius & Spiritus Sanctus à Patre non sunt. Unde Johannes de Rada l. alleg. verè scribit: *In divinis non est ordo naturæ Essentialis de-*
peno

pendentia. Et probat: quia dependentia, ut dicit Scotus, est coexistencia unius ad aliud in alteritate nature. In divinis vero non est alienitas nature. Una enim & eadem numero est trium personarum natura. Ergo ibi non potest esse dependentia, ac per consequens nec prioritas nature essentialis dependentie. Factum hinc est, ut etiam si Latini Patres Patrem dixerint principium Filii, & Patrem ac Filium principium Spiritus S. cautè tamen abstinuerint à termino principiati, & noluerint hoc nomine insignire Filium ac Spiritum S. Sed ita saltem circumscripserint, quòd *Filius & Spiritus S. haberent principium productionis, & essent principium de principio*; Ut vel sic etiam nature ac dignitatis & temporis prioritatem excluderent, & saltem communicationem Essentie significarent, quã Pater per generationem Filio, & Pater & Filius per spirationem Spiritui S. ita Essentiam suam communicaverunt, ut illa ipsa Essentia, quæ est in Patre, tanquam in principio producente Filium, tota sit in Filio, & quæ est in Patre & Filio, tanquam in principio producente Spiritum S. tota sit in Spiritu S. per simplicitatem & indivisibilitatem essentie divinæ.

IV. Proprietas seu Character Patris personalis internus est generatio activa. Chemn. p. 106.

§. 1. Hæc Generatio non *Metaphorica* est, sed *propria*, uti latè id probat ac defendit B. Gravv, *Disp. III qq. illust. quest. VI. p. 27 seq.* Et per hanc generationem Pater est Pater, quatenus Filio essentiam suam numero eandem communicavit eâ ratione & modo, ut ab hac cõmunicatione dicatur Pater, sicut *secunda* persona à *passiva* cõmunicatione dicitur *filius*. Probant hunc Characterem non modò *Ps. II, 7.* cum parallelo suo *Ebr. I, 5.* sed etiam omnia illa dicta, in quibus Prima persona vocatur Pater Domini nostri Jesu Christi *Eph. I, 3. 14. ἰδιος πατὴρ, Joh. 5, 18.* In omnibus enim hisce locis vocabulum *Patris* sumitur *personaliter*, quod latè deducit B. Gerh. *cap. CLXXX. Harm. Contin. p. 1351. seqq.*

§. 2. Ad hunc Characterem notam etiam pertinet *Modus habendi Essentiam*, ubi Pater eam habet ἀγεννητως innascibiliter & à nullo alio; sed an ἀγεννησία ipse etiam *Character personalis* nominari possit, à nonnullis ambigitur, tum quia originem, per quam

C

per,

personæ constituuntur, non ponat, sed tantum negat, tum quia Pater non ideo Pater sit, quia non ab alio est, sed quia ab ipso alius est.

§. 3. Hinc Scholastici distinguunt inter *notiones* personales, & inter *Characteres* personales. *Notio* personalis, ipsis ratio est, per quam personæ divinæ cognoscuntur, tanquam ab intra distinctæ: *Character* autem *personalis* est, per quem una ac altera constituitur. *Notionum* quinque sunt: *Innascibilitas*, *generatio activa*, *generatio passiva*, *spiratio activa* & *spiratio passiva*: *Proprietatum* verò tres tantum: *Paternitas* seu *generatio activa*, *filialis* seu *generatio passiva*, & *processio* seu *spiratio passiva*. Videatur *Becanus Tract. II Theol. Schol. c. VII q. 1. N. 1, f. 121. Forbesius l. 1. c. XXXV. Instruct. Histor. Th. N. 18 f. 66 Johan. de Rada Controv. Theol. inter Thomam & Scotum part. I Controv. XXV p. 388. seqq.*

§. 4. Et omnino videtur non carere suo tam *fundamento*, quam *usu* distinctio hæc: Nam in colligendo numero personarum Deitatis, non respiciendum est ad *Notiones* earumque *numerum*, sed ad *Characteres* sive *modos* constituti vos personarum, ex quibus unice de numero personarum judicandum est. Tot enim sunt personæ, quot *characteres* personales, non quot *Notiones* sunt. Si autem juxta numerum *Notionum* deberet colligi personarum divinorum numerus; quinque numerandæ essent personæ.

V. *Proprietas* characteristicæ Patris externa, in *Opere ad extra* relativè erga omnes creaturas spectato est *Creatio*. *Chemn. p. 107.*

§. 1. Ita in *Symbolo Apostolico* Patri tribuitur illa, & quidem ut *character externus*, non tantum quia Pater per *Creationem* maxime innotuit, sed etiam, quia secundum quid *soli Patri* per *modum appropriationis* ut *Scholastici* loquuntur, competit.

2. Et si enim *Filius* & *Spiritus S.* non excludantur à *creatione* (*Chemn p. 98.*) tamen secundum quid, & quoad *potentiã creandi*, soli Patri ea tribuitur. Nimirum *una numero quidã potentia* est, per quam *Pater, Filius & Spiritus S.* creant mundum, sed *Modus habendi* istam *potentiã* non ex æquo se habet. Pater enim solus à se facit & potest facere omnia: *Filius* autem à se non potest facere quicquam *Job. V, 19.* sed *potentiã divinam* faciendi opera quæcunque, ab æterno

no

no accepit per generationem; Spiritus S. verò eandem potentiam creandi habet & accepit à Patre & Filio per Inspirationem æternam seu processionem ineffabilem. Et ita *Creatio*, citra modum habendi potentiam creandi, spectata, *Opus ad extra* est, & omnibus tribus personis commune, ac *Pater, Filius & Spiritus S.* sunt *Unus Creator*: Quando verò potentia cum certo modo habendi consideratur, tunc per appropriationem Patri in *Symbolo Apostolico* illa adscribitur, quia solus Pater hanc potentiam habet à se ipso, non à Filio ac Spiritu Sancto.

§. 3. Et hoc *Scriptura* ipsa etiam significat. Quando enim *Creationem* Tribus in Deitate Personis assignat, tunc *modum loquendi* peculiarem usurpat, & *EX, IN ac PER DEUM* omnia esse testatur, *Rom. XI, 36. Coem. p. 283.*

§. 4. *Thomas part. I. qv. XV. a. VI.* hoc optimè explicat, cujus verba digna sunt, quæ huc referamus: *Sicut natura divina, inquit, licet sit communis tribus personis, ordine tamen quodam eis convenit; in quantum Filius accipit naturam divinam à Patre, & Spiritus S. ab utroq;: ita etiam & Virtus creandi, licet sit communis tribus personis, ordine tamen quodam eis convenit. Nam Filius habet eam à Patre, & Spiritus S. ab utroque. Unde Creatorem esse attribuitur Patri, ut ei, qui non habet Virtutem creandi ab alio: De Filio autem dicitur: per quem omnia facta sunt, in quantum habet eandem Virtutem, sed ab alio. Nam hæc Propositio PER solet denotare causam mediam sive principium de principio. Sed Spiritui S. qui habet eandem Virtutem ab utroq; attribuitur, quòd dominando gubernet & vivificet, quæ sunt creata à Patre per Filium.*

VI. Character externus Patris, in *Opere ad extra* relativè erga *Ecclesiam* considerato, est *Missio Filii & Spiritus S.* *Coem. p. 107.*

§ 1. Pater *Venire* quidem dicitur, sed *nunquam* dicitur *mitti*. Semper autem dicitur *mittere* Filium & Spiritum S. Unde rectè *Augustinus l. II. de Trin. c. V.* scribit: *Pater solus nusquam legitur missus.* Ita *Gal. IV, 4.* dicitur: *Deum misisse Filium suum, & v. 6. Spiritum*

etiam

sum Filii sui. Ac Filius dicitur $\delta\tau\iota\sigma\iota\lambda$ & Ebr. III, 1. & Angelus Jehova
Exod. III, 20. Malach. III, 1. & à Patre in mundum egressus, Johan.
XVI, 28.

§. 2. Hinc licet ratione decreti, bene placiti & effectus in tem-
pore, Missio sit Opus ad Extra omnibus tribus personis Commu-
ne; tamen si Originaliter spectatur cum Origine & Ordine per-
sona, qua mittitur, est divisum & soli Patri competit, uti Dn. Doct.
Fevverbornius id exponit Disput. II. Fascic. V. tb. 41. seq. pag. 61. seqq.
& latè explicat. Ex Scholasticis videri potest Fr. Suarez in Com-
ment. in p. I. Thom. l. XII. sub initium & Becan. in Tract. II. Theol. Sch.
cap. IX. tot. f. 128. seqq.

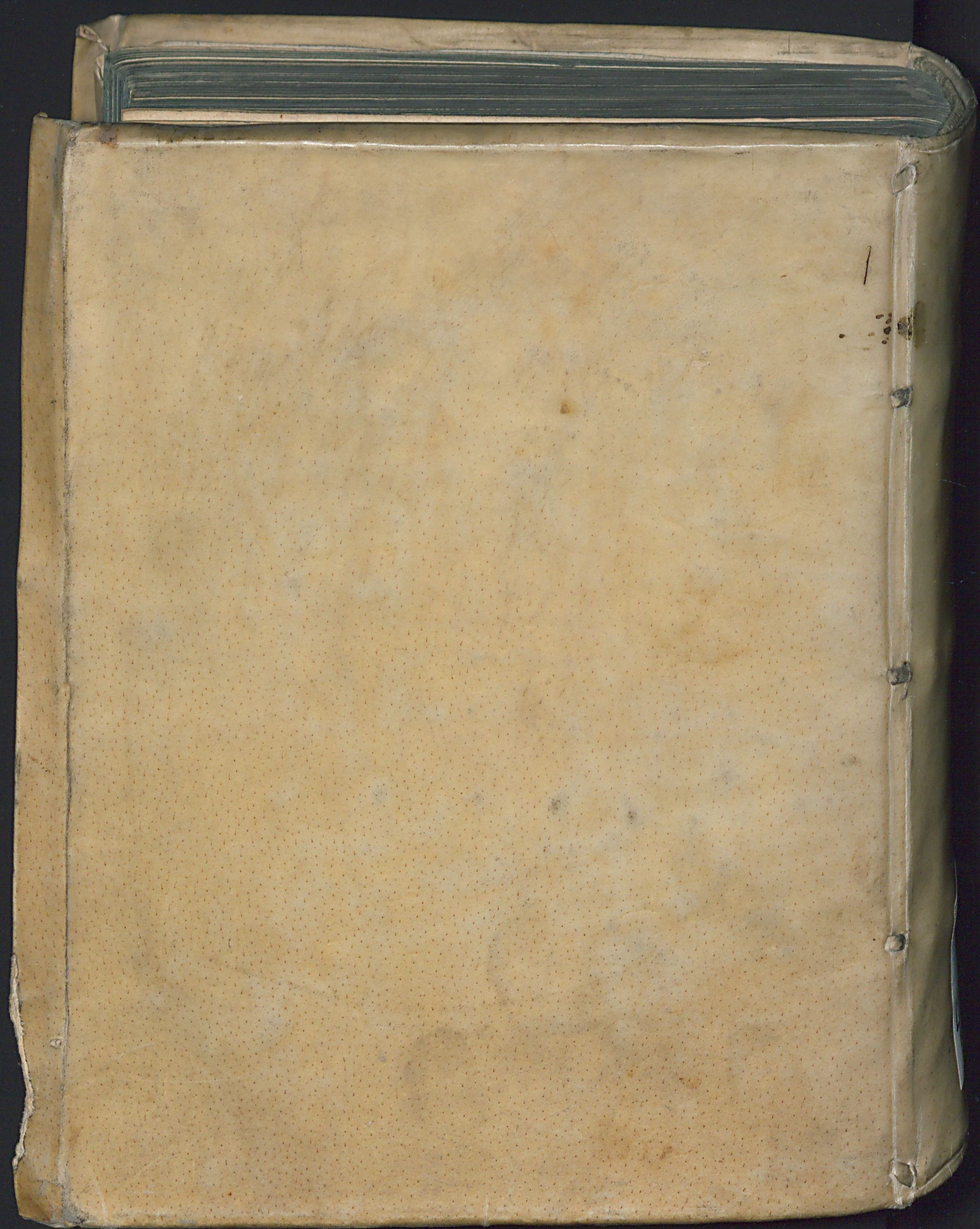
§. 3. Hæc autem missio, ut Cyrilli Regula benè monet, non tol-
lit æqualitatem personarum. Quod Missionem Filii attinet, pro di-
versitate nature diversimodè etiam is mittitur. Nam secundùm
humanam naturam per modum imperii quidem mittitur, cui et-
iam lubentissimè obedit secundùm eandem naturam, ut est Ps. XL.
Ecce venio &c. sed secundùm divinam naturam aliter se missio hæc
habet, ubi non per modum imperii mittitur, ut Angelus, Luc. I, 19.
26. aut per consilium, uti inferior à superiore instruitur ac mitti-
tur, sed per mutuum consensum propter æqualem majestatem,
quam cum Patre habet Filius; id quod eleganter ac prolixè Dn.
Fevverborn disput. I. Fasc. V. tb. 20 p. 11 usq; ad 24. exposuit, osten-
dendo tum quid Missio hæc non sit, tum quid illa sit.

§. 4. Et taliter etiam cum Missione Spiritus S. quâ à Patre & Fi-
lio mittitur, est comparatum. Non enim is per imperium aut
consilium, quorum prius subjectionem, posterius verò ignoran-
tiam, in misso supponit, mittitur, sed per consensum mutuum, qua-
tenus scil. non modò ratione originis suæ à Patre & Filio est ac
procedit, sed etiam ex voluntate Patris ac Filii consensu
mutuo in Ecclesia apparet, & ibi ope-
ratur.

os(o)so

AB 42 $\frac{3}{i,9}$

VO 17

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

AD LOCOS

nitii,
O VI.

CTA
ATE,

ARPZOVV

. Publico, & ad

COLERO,

Sabbath.

L.

NIANO.

7

